

FTAMP 16.21.25

ҚАЗАҚ ТІЛІН ШЕТ ТІЛІ РЕТІНДЕ ОҚЫТУДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

¹Р.Ж.Абнасырова Ф.ғ.к., қауымдастырылған профессор

¹С.Демирель атындағы университет профессоры

Андатпа. Ұсынып отырған мақалада шетелдік студенттерге ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың көмегімен сабақты түрлендіру мәселесі қарастырылады. Осы технологияларды тиімді қолдану арқылы біз шетелдік студенттердің қазақ тілін үйренуге деген қызығушылығын арттыра аламыз. Мақалада тіл үйренушіге алғашқы сабақты үйрету тәсілдері және ол жерде қолданылатын түрлі ойындар мен тапсырмаларды жинақтап көрсетеміз.

Атап айтатын болсақ, қазіргі кезде интерактивті жаттығулар жасауға арналған көптеген онлайн-ресурстар өте көп. Солардың ішінде бізге қазақ тілін үйретуге жақсы келетін бағдарлама ол – LearningApps.

Сонымен қоса, қашықтан оқыту кезінде студенттердің сабаққа деген ынтасын арттыратын қызықты тапсырмалар жинағын <https://quizlet.com>, <https://docs.google.com/forms>, <https://www.menti.com> бағдарламалар арқылы да жасауға болады. Мақалада қазақ тілін шетелдік азаматтарға үйрету кезінде қолдануға тиімді бағдарламалар ретінде осы жоғарыда айтылған бағдарламалар қарастырылды.

Түйін сөздер: қашықтан оқыту, шетелдік студенттер, қазақ тілін үйрету, онлайн-ресурс, тиімді бағдарлама

Аннотация. В статье рассматривается возможность по-другому формировать методику урока с помощью информационно-коммуникационных технологий в процессе языкового обучения иностранных студентов. Эффективно применяя эти технологии, мы можем повысить интерес иностранных студентов к изучению казахского языка. В статье мы кратко изложим методы обучения изучающего язык, а также различные игры и задания, используемые в них.

В частности, существует множество онлайн-ресурсов для создания интерактивных упражнений. Среди них самой удобной программой для обучения казахскому языку является LearningApps. Кроме того, при дистанционном обучении можно создать набор интересных заданий, повышающих интерес учащихся к уроку, с помощью <https://quizlet.com>, <https://docs.google.com/forms>, <https://www.menti.com> Вышеуказанные программы рассмотрены в статье как эффективные программы обучения казахскому языку иностранных граждан.

Ключевые слова: дистанционное обучение, иностранные студенты, обучение казахскому языку, онлайн-ресурс, эффективная программа.

Abstract. The article considers the possibility of forming a lesson methodology in a different way using information and communication technologies in the process of language teaching of foreign students. By effectively applying these technologies, we can increase the interest of foreign students in the study of the Kazakh language. In this article, we will briefly outline the methods of teaching the language learner, as well as the various games and tasks used in them.

In particular, there are many online resources for creating interactive exercises. Among them, the most convenient program for learning the Kazakh language is LearningApps. In addition, with distance learning, you can create a set of interesting tasks that increase student interest in the lesson using <https://quizlet.com>, <https://docs.google.com/forms>, <https://www.menti.com>. The above programs are considered in the article as effective programs for teaching the Kazakh language to foreign citizens.

Keywords: distance learning, foreign students, teaching the Kazakh language, online resource, effective program.

Соңғы жылдары қазақ тіліне деген қызығушылық артып жатқандығын байқаймыз. Оған дәлел: бірқатар мемлекеттің университеттерінде қазақ тілі шет тіл ретінде оқытылып жатыр. Мысалы Қытай Халық Республикасы, Түркия, Германия, Польша, Швеция, Венгрия, Оңтүстік Корея, сонымен қатар Америка Құрама Штаттарында Орта Азия немесе Түркітану бөлімдерінде оқытылады. Негізгі мақсаты — студенттерді қазақ тілі, мәдениеті, тарихы, салт-дәстүрлері және рухани құндылықтарымен таныстыру.

Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Қазақстан халқына арналған жолдауында: "Халықаралық тәжірибелерге сүйене отырып қазақ тілін оқытудың қазіргі заманғы озық бағдарламалары мен әдістерін әзірлеп, енгізу қажет. Мемлекеттік тілді тиімді меңгерудің ең үздік инновациялық, әдістемелік, тәжірибелік оқу-құралдарын, аудио-бейнематериалдарды әзірлеу керек" деп айтып өткен болатын. Өзіміз білетіндей, дамыған елдердегі білім беру жүйесінде ерекше маңызды мәселелердің бірі – оқытуды ақпараттандыру, яғни оқу үрдісінде ақпараттық технологияларды пайдалану.

Қазақ тілін шет тілі ретінде оқытуда біз халықаралық тәжірибелерге сүйену және ақпараттық технологияларды тиімді пайдалану арқылы шетелдік студенттердің қазақ тіліне деген қызығушылығын арттыра аламыз.

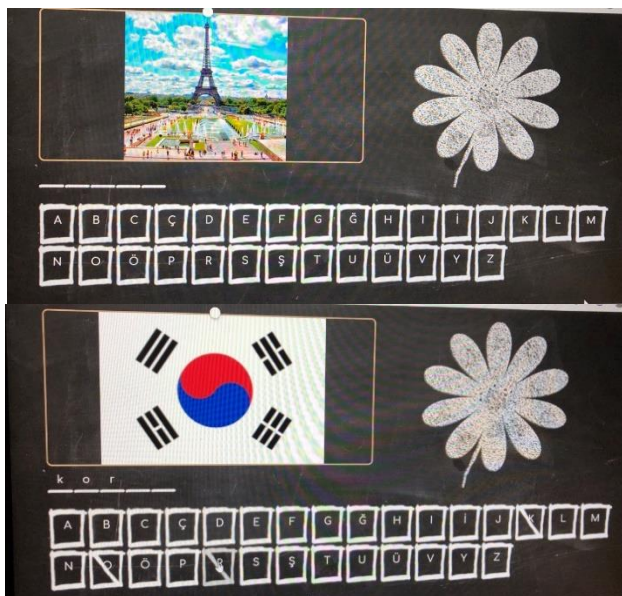
Қазақстан Республикасының «Білім беру туралы» Заңында еліміздің білім беру жүйесінің басты міндеттері атап көрсетілген. Соның бірі: «Білім беру жүйесін ақпараттандыру, оқытудың жаңа технологиясын енгізу, халықаралық коммуникациялық желілерге шығу».

Қазіргі кезде интерактивті жаттығулар жасауға арналған көптеген онлайн-ресурстар бар. Солардың ішінде біздің тоқталатын бағдарлама – LearningApps.

LearningApps бағдарламасындағы түрлі интерактивті тапсырмаларды пайдалана отырып, сабағыңызды түрлендіруіңізге болады: викторина, сұрыптау, топтастыру, жіктеу, мәтінді енгізу, сөзжұмбақ, уақытша таспа және т.б.

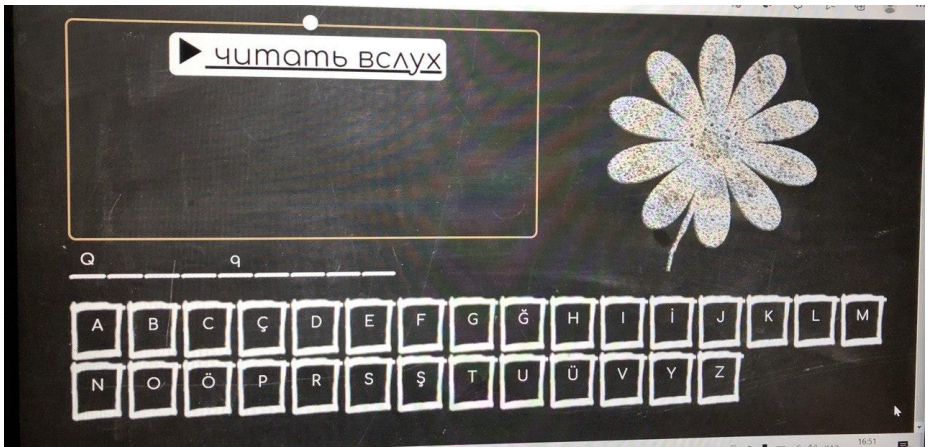
Біз өз тәжірибемізде қазақ тілін шет тілі ретінде оқытуда аталған бағдарламаны кеңінен қолданып жүрміз.

Шетелдік студенттерге қазақ тілін өткен кезде ең алдымен әліпбиден бастаймыз. Тіл үйренуші қазақ әліпбиін есте сақтау үшін аталған бағдарламаның көмегімен төмендегідей тапсырма түрін жасауға болады.

1-сурет

Бұл тапсырмада бір мемлекеттің суреті не туы көрсетіледі, студент қай мемлекет екенін төменде берілген әріптерді басу арқылы жазып шығады. Басылған әріп дұрыс болса автоматты түрде әріптер бос орынға қойылып отырады, бұрыс болған жағдайда гүл шоқтары біртіндеп өше береді. Бұл жерде тіл үйренуші жазылым әрекетті орындайды.

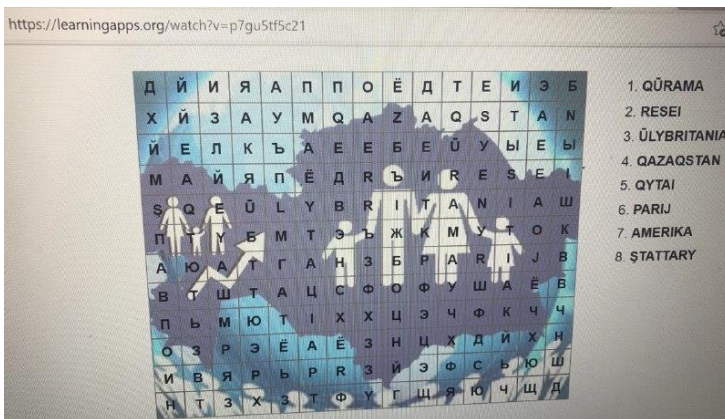

2-сурет

Өзге тілдегі сөздерді тыңдау және оны түсіне білу қиын әрекеттердің бірі. Шет тілін үйренгенде сол тілдегі сөздерді жиі тыңдау арқылы ғана жақсы нәтижеге жетеміз. Сол себептен де қазақ тілі сабақтарында тыңдалым әрекетін әр сабақ сайын орындатып отыру тиімді. Тек тыңдау ғана емес, тыңдалған ақпараттың меңгерілу нәтижесіне жету үшін жазылым және сөйлесім әрекеттері қатар орындалып отырғаны абзал.

Екінші суретте тыңдау батырмасын басса «Қазақстан» деген сөзді естуге болады. Осы естіген сөзін студент жазып шығуы қажет. Берілген тапсырманың артықшылығы қазақша дыбыстауды тіл үйренуші тыңдай алады және тыңдаған сөзін өзі жаза алады. Бұл жерде тыңдалым және жазылым әрекеті қатар орындалып тұр.

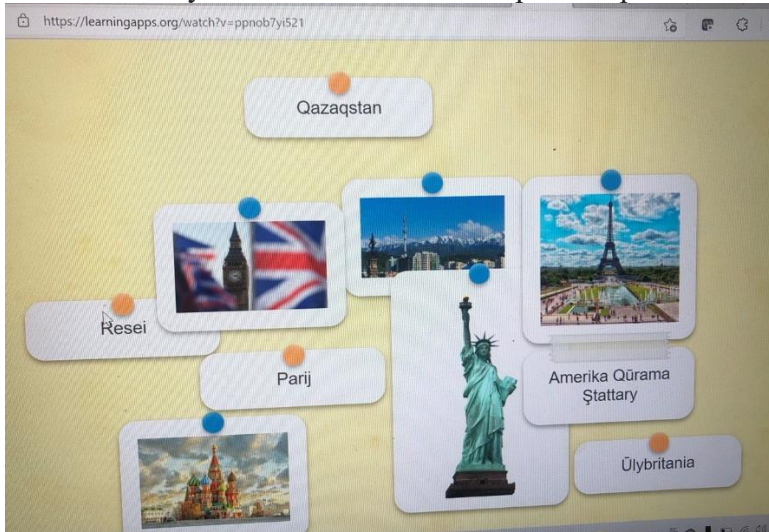
3-суретте беріліп отырған тапсырма лексикалық минимумды жақсы меңгеруге көмегін тигізеді.

3-сурет

«Қай елден келдіңіз?» тақырыбын өткенде лексикалық минимумда бірнеше қала берілген. Жоғарыда берілген сөзжұмбақ тапсырмасын жасау арқылы білім алушы сөзді жылдам есіне сақтап ала алады және сөздердің

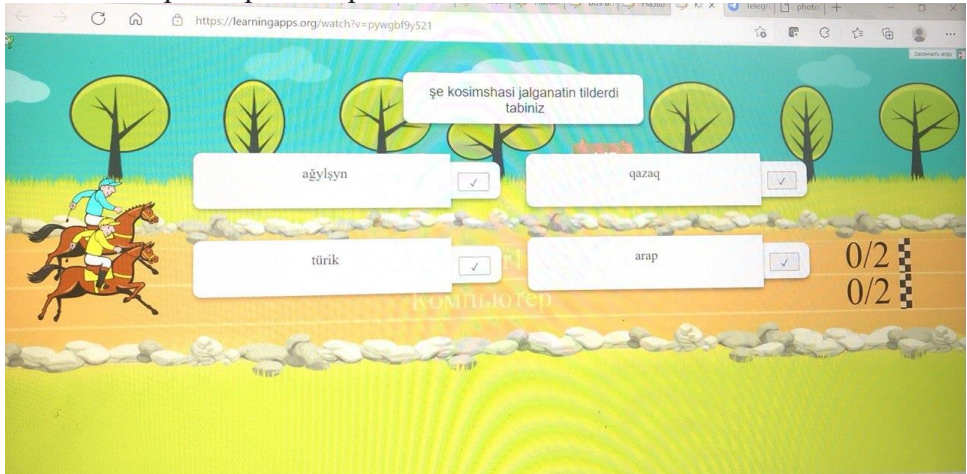
жазылу емлесіне көңіл бөлуіне де көмегі тиеді. Осы лексикалық минимумды есте сақтауға көмектесетін тағы бір тапсырма – сәйкестендіру.

4-сурет

4-суретте көрсетілгендегідей мемлекеттің суреттері беріледі және қасында мемлекет атаулары жазылады. Сурет пен сөзді бір-бірімен сәйкестендіруіміз қажет. Бұл тапсырманы сын есімдерді, етістіктерді өткен кезде де немесе басқа да тақырыптарға қолдана беруімізге қолайлы.

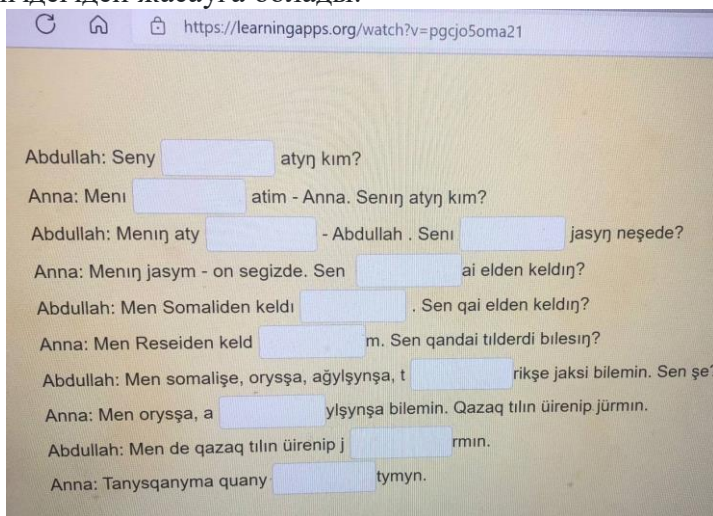
Келесі қызықты тапсырманың бірі – көкпар. Бұл – топ болып жарыстыруға да, жеке студенттерге тапсырма ретінде жасауға да жақсы келетін тапсырмалардың бірі.

5-сурет

Біз бұл тапсырманы грамматикалық тақырыпты бекіту үшін қолдандық. 5-суретте *ағылшын*, *қазақ*, *түрік* және *араб* деген төрт ұлт берілген. Тапсырмасы – *-ше* қосымшасы жалғанатын сөзді табу. Бұл тапсырмада *түрікше* деп қана айта аламыз, қалған үш сөзге *-ша* қосымшасы жалғанады.

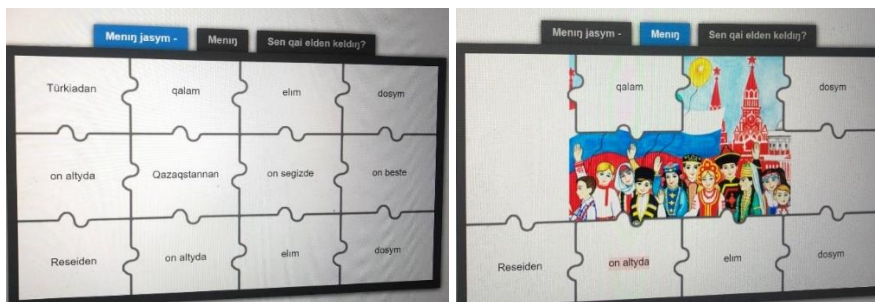
Қазақ тілін шетелдік студенттерге үйретуде оқылым әрекеті маңызды рөл атқарады. Себебі, оқу бүгінгі таңдағы ақпараттың негізгі әрі жетекші көзі болып саналады. Оқылым әрекеті газет-журналдарды оқып-түсінуге, оқып түйгенін өз бетінше немесе топпен бірге талдай алуына жол ашады. Алғашқы деңгейден бастап біз өз өткен тақырыптарына байланысты шағын мәтіндерді беруге тырысамыз. LearningApps бағдарламасы бойынша оқылым мәтінін және тапсырмасын 6-суретте берілген үлгідегідей жасауға болады.

6-сурет

«Қай елден келдіңіз?» тақырыбын өткенде, 6-суретте көрсетілгендегідей сол тақырыпқа қатысты шағын мәтін береміз. Мәтіндегі қазақ тіліне тән төл дыбыстардың орны ашық тұрады, мәтінді оқу барысында студент түсіп қалған әріпті өзі жазуы керек.

Қазақ тілін шет тілі ретінде оқытудағы ең негізгі мақсат – тіл үйренушінің сөйлесім әрекетін жетілдіру. Тіл үйренуші тілді толыққанды түсіну, сол тілде еркін сөйлеу үшін тілдік бірліктер мен грамматикалық бірліктердің қызметін жақсы меңгеруі тиіс. Сөйлемді дұрыс құратуға, грамматиканы жақсы меңгертуге арналған тапсырмалардың тағы бір түрі – пазл ойыны.

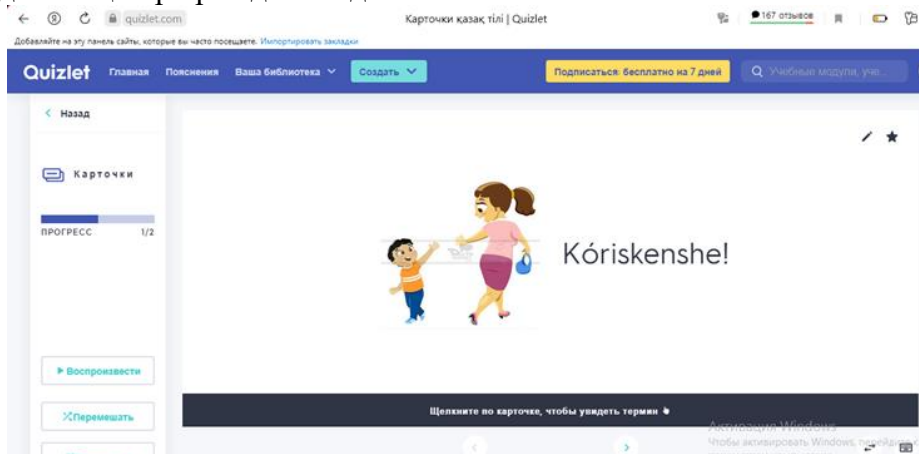

7-сурет

Бұл тапсырмада үш сөйлем берілген. Осы сөйлемге қажетті сөздерді дұрыс белгілеу арқылы пазлдың астында жасырынып жатқан тақырыпқа байланысты суретті шығаруға болады.

Қашықтан оқыту кезінде студенттердің сабаққа деген ынтасын арттыратын қызықты тапсырмалар жинағын <https://quizlet.com>, <https://docs.google.com/forms>, <https://www.menti.com> бағдарламалар арқылы да жасауға болады.

«Сәлеметсіз бе» тақырыбын өткен кезде *сәлем, сау болыңыз, көріскенше, танысқанымна қуаныштымын, сенің атың кім?, менің атым, оның аты* деген сөздерді өтеміз. Осы тақырыпты өткен кезде студент алдын ала оқытушының дайындап қойған <https://quizlet.com> бағдарламасындағы тақырыпқа қатысты жеке сөздерден құралған карточкаларды ашады, тыңдау арқылы берілген сөздерді қайталайды. Бұл жаңадан тіл үйренушіге сөздердің тез жаттап алуына, дұрыс айтылуын меңгеруге өте қолайлы. Басқа да тақырыптарға қатысты бұл тапсырманы жасай беруге болады. Бұл жерде тіл үйренуші тыңдау батырмасын басу арқылы тыңдалым дағдысын және дауыстап қайталау арқылы айтылым дағдысын қатар орындай алады.

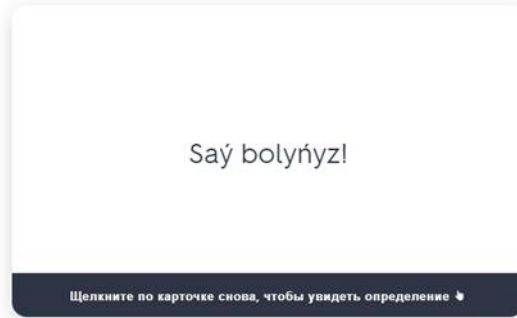

8-сурет.

Бұл бағдарламадағы тапсырмалар мұнымен шектеліп қалмайды, 9-суретте сол жақта көрсетілген жеті түрлі тапсырма түріне ауыса алады. Осы платформа арқылы тапсырма жасайтын болсаңыз студент бір уақытта тыңдалым, жазылым, айтылым дағдыларын бірден меңгереді.

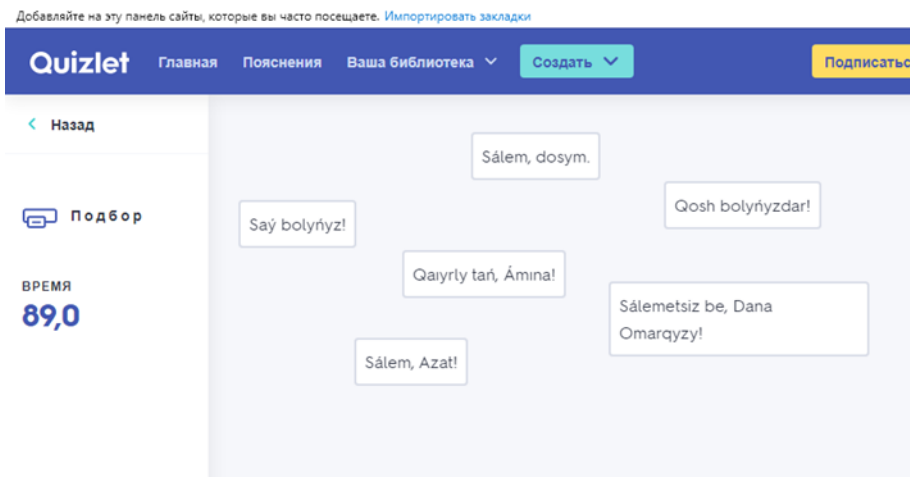
қазақ тілі

- ИЗУЧАТЬ
- Карточки
- Заучивание
- Письмо
- Правописание
- Тест
- ИГРАТЬ
- Подбор * 10 сек
- Гравитация

9-сурет

Келесі тіл үйренушілерге жақсы келетін және жиі қолданылатын тапсырмалардың бірі – сөздерді бір бірімен сәйкестендіру. Бұл тапсырманы да 10-суреттен көргендеріңіздей <https://quizlet.com> бағдарламасымен жасауға болады.

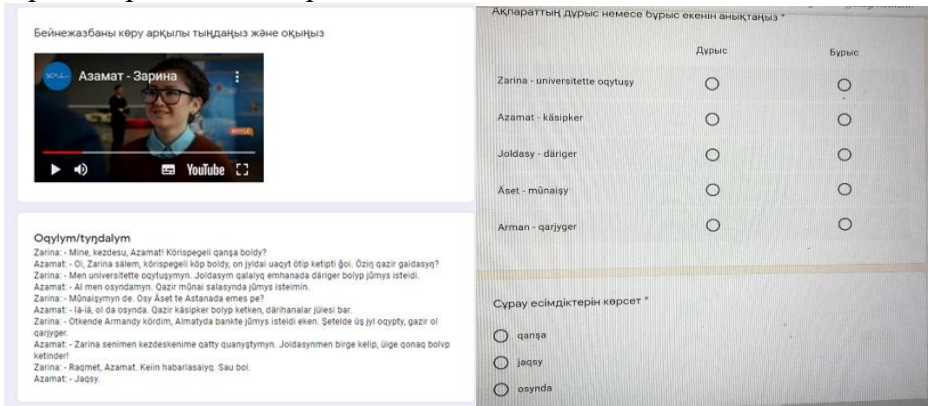

10-сурет

Студент батырманы басып, сәйкес сөздерді бір - бірімен байланыстырады. Сөздерді қате байланыстырған жағдайда қызыл түс жанады.

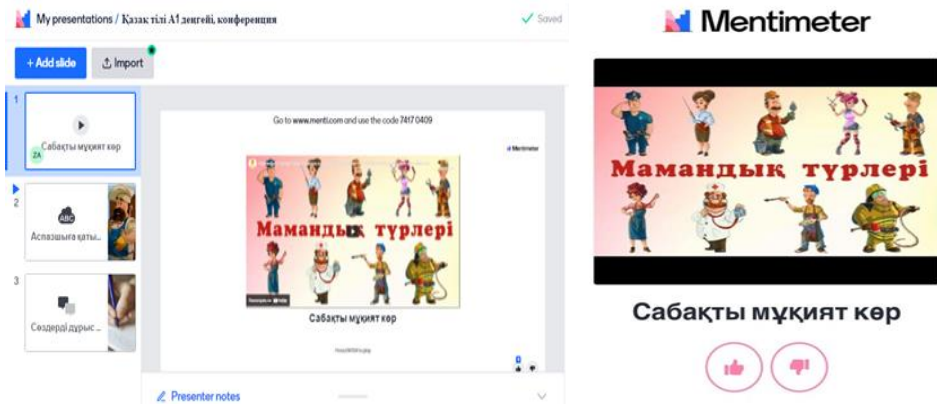
Тіл үйрену кезінде оқылым және тыңдалым дағдысын қатар алып жүру үшін <https://docs.google.com/forms> бағдарламасын да қолдану өте тиімді. Студентке өзіңіз қалаған бейне материалыңызды осы бағдарламаға жүктеп, сол бойынша түрлі тапсырмалар беруіңізге болады. 11-суретте көрсетілгендегідей тіл үйренуші берілген бейнежазбаны көреді, әрі жазбаға қатысты мәтінді қоса оқып отыра алады. Бейне жазбаны көріп болған соң соңында орналасқан тапсырмаларды орындайды. Бұл

бағдарламаны өзге ұлт өкілдеріне қазақ тілін үйретуге қолдансаңыздар студенттердің сабаққа деген назарын аударуға және қызығушылығын оятуға бірден бір тиімді болары анық.

11-сурет

Білім беруді қашықтан ұйымдастырудың тиімділігі – білікті маманның оқу мақсатын жүйелі құрастырып, сол мақсатқа жету жолында ең ұтымды әдіс - тәсілдерді дұрыс қолдануы болып табылады. Осы әдіс-тәсілдерді тиімді пайдалануға, тапсырмаларды түрлендіруге жақсы көмектесетін бағдарламалардың тағы бірі – <https://www.menti.com> бағдарламасы. Осы бағдарламада сабағыңыздың мазмұнына сәйкес кез келген бейнежазбаны жүктеу арқылы, жазылымға қатысты көптеген тапсырмаларды құрастыруға болады.

12-сурет

Бұл тапсырмалар жинағы да студенттердің назарын өзіне аударары анық. Аталған бағдарламаны біз «Мамандығыңыз кім?» тақырыбын өткенде қолдандық. Алдымен 12-суретте берілгендегідей бейнежазбаны көру арқылы тіл үйренуші әртүрлі мамандықтармен және оларға қатысты құрал-жабдықтармен танысады.

Аспазшыға қатысты сөздерді жаз

Enter a word	25
Enter another word	25
Enter another word	25
Enter another word	25

Сөздерді дұрыс құрастыр: таразшаш, ашыпаз, рідегер, мүлімға, шіретсу

Short answers are recommended. You have 250 characters left. 250

Submit

13-сурет

Кейіннен 13-суретте сол бейнежазбаға қатысты тапсырмалар берілген. Студент бейнежазбаны мұқият көріп болған соң, мамандыққа қатысты берілген осы тапсырмаларды орындайды. Суретте берілген тапсырмада бейне жазбада айтылған аспазшымен байланысты естерінде қалған сөздерді жазып шығады. Кейіннен адасқан әріптерді орындарына дұрыс қойып, мамандыққа қатысты сөздерді жазып шығулары қажет.

Танымал ғалым, педагог, философ, профессор Джон Дьюи: «Егер біз бүгін балаларымызды кешегідегідей оқытатын болсақ, онда біз оның ертеңін ұрлаймыз» деген екен. Сол айтқандай қазіргі заманға сай оқытушылар да күннен-күнге дамып, жастарды қызықтыратын дүниелерді ойлап отыруымыз қажет. Осы жерде тағы да бір айта кететін мәселе – қазір фильмдер арқылы үйрету жақсы дамып жатқан әдістердің бірі. Шетелдіктерге қазақ тілін оқыту кезінде түрлі фильмдер мен мультфильмдерден де өзіміздің тақырыпқа сай өткен сөздерімізді қиып алып, көрсетіп отыру да студенттердің сабаққа деген ынтасын күшейтеді. Мысалы, біз алғашқы «Сәлеметсіз бе» тақырыбын өткенде 14-суретте көрсетілгендегідей «Менің атым - Қожа» фильміндегі кішкентай бір үзіндіні қиып алдық. Оқушы бала кабинетке кіргенде апайымен және ағайымен жеке-жеке амандасады. Шығып бара жатып та жеке-жеке қоштасып кететін жері бар.

14-сурет

Осындай түрлі фильмдерден әр өткен сөздерімізді қиып алып арасында көрсетіп отыру арқылы біз студенттердің қазақ тіліне деген назарын аудартып, тілге деген қызығушылығын арттырамыз.

Қазақ тілін шет тілі ретінде оқытуда жағдаяттың бірнеше түрін белсенді түрде қолдану студенттердің сабаққа деген қызығушылығын арттыру, оқу материалын, оқыту әдістері мен тәсілдерін жетілдіру сияқты негізгі педагогикалық мәселелерді іске асырады.

XX ғасырдың басында Жүсіпбек Аймауытов: «Сабақ беру – үйреншікті жай ғана шеберлік емес, ол — жаңадан жаңаны табатын өнер»- деген екен. Сондықтан қазіргі кезде пайда болып жатқан педагогикалық жаңалықтарды пән ерекшелігіне қарай тиімді қолдана отырып, өз сабағымыздың мақсатына жетуімізге әбден болады.

Зерттеулер бойынша «тілдік кедергіні жеңген адам ғана, өзі үйренген тілінде еркін қарым-қатынасқа түсе алады» деген тұжырым бар. Тіл үйренушінің тілдік кедергісін жою және өзіне сенімділігін арттыру үшін қызықты жаттығулар, тапсырмалар және жұмыс түрлерін беріп отыруымыз қажет.

«Мен еш уақытта өз оқушыларыма ешнәрсе үйретпеймін, тек қана олардың оқуы үшін жағдай жасаймын», - деп Альберт Эйнштейн айтқандай, қазақ тілін үйренуші студенттерді білім нәрімен сусындату, олардың үйреніп жатқан тілін қызығушылықпен оқуына жағдай жасау біздің қолымызда.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1 Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. - Астана. "Елорда", 2008. 23-бет.
- 2 Қазақстан Республикасының «Білім туралы Заңы», 27 шілде 2007 жыл.

- 3 Қашықтықтан онлайн оқыту кезінде learningapps.org сервисін қолдану. (multiurok.ru)
- 4 LearningApps.org - создание мультимедийных интерактивных упражнений
- 5 Цифрландыру бүгінгі білім берудегі жаңа бағыт
<https://multiurok.ru/files/tsifrlandyru-bugingi-bilim-berudegi-zhana-bagyt.html>
- 6 Жалпы орта білім беру мекемелеріндегі электрондық оқыту жүйесі үшін цифрлық білімдік ресурстарды дайындау стандарты
<https://goo.gov.kz/loader/fromorg/1/783>
- 7 <https://quizlet.com>
- 8 <https://docs.google.com/forms>
- 9 <https://www.menti.com>